

ГАРЧИГ

1	ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ	3
2	БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ӨНӨӨГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ МЭДЭЭЛЭЛ	7
2.1.	Судалгааны талбайн байршил	7
2.2.	Судалгааны талбайн уур амьсгалын нөхцөл.....	7
2.3.	Геологийн тогтоц ба геоморфологи	8
2.4.	Гадаргын болон газрын доорх усны нөөц, горим, чанар	10
2.5.	Хөрсөн бүрхэвчийн төлөв байдал, элэгдэл, эвдрэл, бохирдол	12
2.6.	Ургамлан бүрхэвч.....	14
2.7.	Амьтны аймаг	15
2.8.	Тусгай хамгаалалттай газар	16
2.9.	Нийгэм-эдийн засгийн нөхцөл	17
3	ТӨСЛИЙН ГОЛ БОЛОН БОЛЗОШГҮЙ НӨЛӨӨЛӨЛ	18
4	БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТУХАЙН ЖИЛИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ	20
4.1.	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	21
4.2.	Орчны тохижилт, цэцэрлэгжүүлэлтийн төлөвлөгөө	22
4.3.	Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	23
4.4.	Орчны хяналт, шинжилгээний хөтөлбөр.....	25
4.5.	Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	26
4.6.	Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжилтийг нөлөөлөлд өртөгч оршин суугчид, оролцогч талуудад тайлагнах хуваарь.....	27
5	ДҮГНЭЛТ.....	29

Зургийн жагсаалт

Зураг 1. Төслийн хашаан дахь барилга байгууламжууд.....	4
Зураг 2. Засварын цехийн төлөвлөлтийн зураг	4
Зураг 3. Засварын байрны доторх харагдах байдал.....	6
Зураг 4. Төслийн байршлын зураг.....	7
Зураг 5. Судалгааны талбайн өндөржилтийн зураг	9
Зураг 6. Гадаргын налуужилт	10
Зураг 7. Заримдаг цөлийн цайвар шаргал хөрсний зүсэлт хийсэн гадарга, зүсэлтийн зураг	12
Зураг 8. Төслийн талбайн өнөөгийн төрх байдал	14
Зураг 9. Амьтны аймгийн газарзүйн мужлал.....	16
Зураг 10. Судалгааны талбай орчмын тусгай хамгаалалттай газар нутгийн байршил	17

Хүснэгтийн жагсаалт

Хүснэгт 1. Засварын цехийн хашаанд байрлах гүний худгийн усны найрлага	11
Хүснэгт 2. Хөрсний морфологийн бичиглэл	12
Хүснэгт 3. Номгон багийн хүн ам, мал аж ахуйн зарим үзүүлэлтүүд, 2018 он	17
Хүснэгт 4. Байгаль орчны шинжилгээ.....	18
Хүснэгт 5. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө хэрэгжүүлэх зардал .	28

1 ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ

Тус “Хүнд машин механизмын засварын цех, ажилчдын байр” төсөл нь хүнд даацын машин механизмууд болон өөрийн худалдаалдаг тоног төхөөрөмжийн оношлогоо, засвар үйлчилгээ, техникийн тос, тосолгоо, задлах, засварлах, угсрах үйл ажиллагааг явуулна. Засвар, үйлчилгээний хэсэгт 1 хоногт 1-3 машин, 7 хоногт дунджаар 15-20 тээврийн болон хүнд даацын машин механизмд хөдөлгүүрийн тос солих, явах ангийн засвар, хөдөлгүүрийн засвар, оношлогоо ба бусад үйлчилгээ хийдэг.

Тус төслийн үндсэн зорилго нь Тавантолгой болон тухайн бүсэд хэрэгжиж байгаа уурхайн хүнд машин, механизмын засвар үйлчилгээг хийж гүйцэтгэх зорилготой юм.

“Хүнд машин механизмын засварын цех, ажилчдын байр” төслийн 3 га талбайг бүхэлд нь тойруулан 2.5 м өндөртэй цагаан торон хашаа татсан бөгөөд хашаанд засварын байр, ажилчдын байр, худаг, сэлбэг хадгалах контейнарууд, харуулын цамхаг зэрэг барилга байгууламжууд байна.

Засвар, үйлчилгээний хэсэг: Тус хэсэг нь 17x20.5 м буюу 3485 м² талбайд байрлах ба энд тоног төхөөрөмжийн оношлогоо, засвар үйлчилгээ, техникийн тос, тосолгоо, задлах, засварлах, угсрах үйл ажиллагааг явуулна. Мөн жижиг эд ангиудыг угааж тосноос цэвэрлэж задлах, угсрах зэрэг ажлуудыг гүйцэтгэнэ.

Зураг 1. Төслийн хашаан дахь барилга байгууламжүүд

Зураг 2. Засварын цехийн төлөвлөлтийн зураг

Эрчим хүч

Сумын төвд байрладаг учир сумын төвийн нэгдсэн эрчим хүчний шугамнаас цахилгааны эх үүсвэрээ хангадаг.

Усны хэрэглээ

Тус төсөл нь усны хэрэгцээгээ өөрсдийн эзэмшил талбайн хашаанд гаргасан гүний худгаас хангадаг. Худгийн координат: N 43° 44' 12.13" E 105° 34' 51" h=1481 м. Тус худгийн гүн 100 м, ундарга 1 л/с, усны тогтсон статик түвшин 29 м, 1-р уст үеийн байрлал 14-20 м, хоёрдугаар уст үеийн байрлал 69-99 м байна.

17 x 20.5 м буюу 3485 м² талбайд байрлах ба энд машин механизм, тоног төхөөрөмжийн засвар үйлчилгээ, оношлогоо, тос тосолгоо, задлах, угсрах гол үйл ажиллагаа явагдана.

Засвар, техникийн үйлчилгээний хэсэгт 1 хоногт 1-3 машин, 7 хоногт дунджаар 15-20 тээврийн болон хүнд машин механизмд хөдөлгүүрийн тос солих, явах эд ангийн засвар, хөдөлгүүрийн засвар, оношлогоо бусад үйлчилгээ хийдэг.

Зураг 3. Засварын байрны доторх харагдах байдал

Сүүлийн жилүүдэд эдийн засгийн хямралтай холбоотойгоор уул уурхайн үйл ажиллагаа тогтмол биш байгаа нь төслийн үйл ажиллагаанд шууд болон шууд бус байдлаар нөлөөлж байна. Засварын цехийн үйл ажиллагаа тогтмол биш, захиалга ирсэн үед л ажилладаг.

Төсөлд 11 ажилтантай бөгөөд агуулахын хашаанд ажилчдын 2 давхар байр байх боловч ажилчдын ихэнхи нь сумын иргэд учир Цогтцэций сумын төвдөө байрладаг.

2 БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ӨНӨӨГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ МЭДЭЭЛЭЛ

2.1. Судалгааны талбайн байршил

“Барловорлд Монголиа” компанийн “0004757” тоот газар ашиглах гэрчилгээтэй талбай нь засаг захиргааны хувьд Өмнөговь аймгийн Цогтцэций сумын Сийрст багийн нутагт харьяалагдах бөгөөд сумын төвийн зүүн урд талд байрлана.

“Барловорлд Монголиа” ХХК нь тус талбайдаа “Хүнд машин механизмын засварын цех, ажилчдын байр” төсөл хэрэгжүүлдэг бөгөөд тус засварын цех нь Улаанбаатар хотоос 540 км, аймгийн төв Даланзадгад хотоос зүүн хойш 100 км зайтай оршино.

Зураг 4. Төслийн байршлын зураг

2.2. Судалгааны талбайн уур амьсгалын нөхцөл

Судалгааны талбай орчмын уур амьсгалын нөхцөл нь эх газрын эрс тэс, нэн хуурай, дулаан хээр-говийн мужид багтана. Уур амьсгалын эрс тэс шинж нь хаврын дулааралт, намрын сэрүүсэлтийн явц ижил зун нь халуун, өвөл нь харьцангуй дулаавтар, хавар салхи шуурга их, хуурайшил ихтэй байдгаар илэрнэ.

2.3. Геологийн тогтоц ба геоморфологи

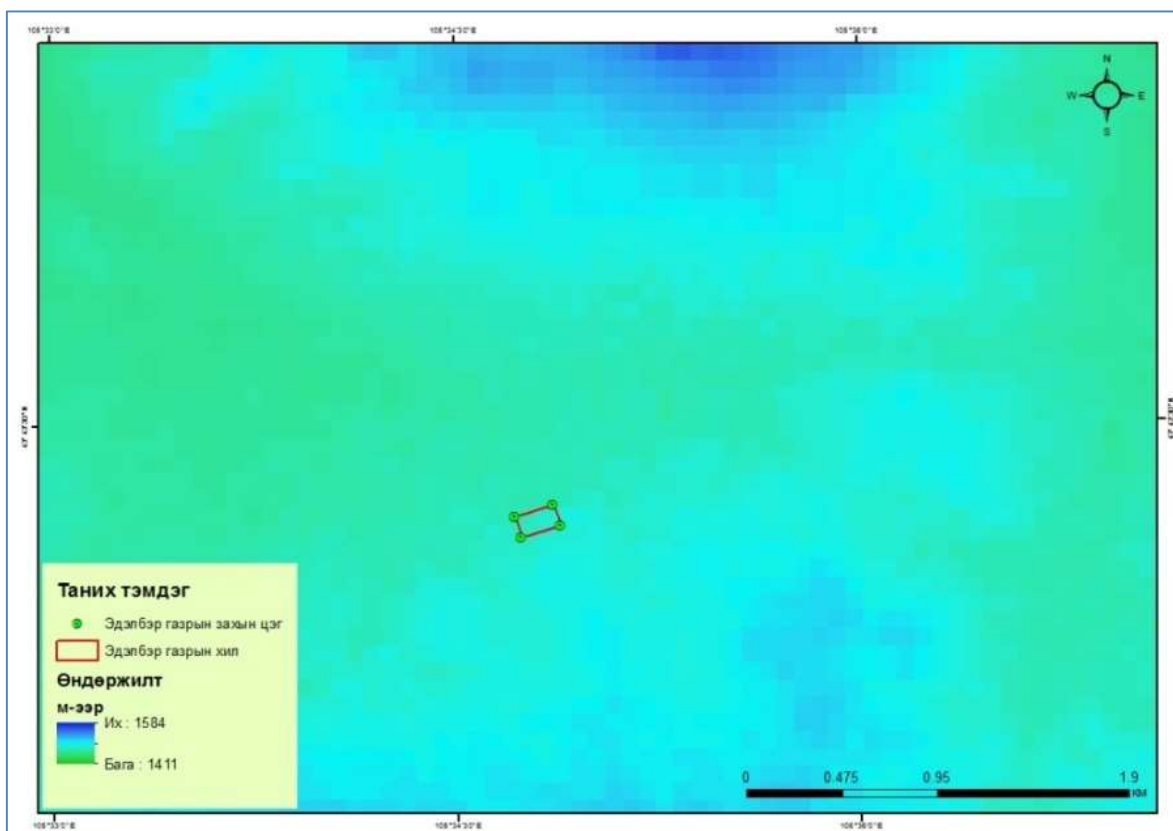
Судалгааны талбайд доод Карбон (C₁)-ын настай цайвар ногооноос хөх саарал өнгийн элсэн чулуу тархана. Талбайн баруун хойд хэсгээр хадан гарш гадаргууд ил гарсан байх ба хадан хөрсийг 0.2-0.3 м зузаан салхины гаралтай элсэн хөрс хучиж тогтоно.

Судалгааны талбайн дээд хэсгээр 0.1 м зузаантай өнгөн хөрс болон 0.2-0.3 м-ийн зузаантай салхины гаралтай элсэн хөрсүүд тархаж, эдгээр хөрсний доороос ногоон саарлаас хөх саарал өнгийн доод карбоны C₁ настай элсэн чулуу илэрнэ. Элсэн чулуулаг нь гадаргуугаас 1.1-1.5 м хүртэл өгөршсөн байдалтай түүнээс доош сулавтар өгөршсөн байдалтай илэрч байна.

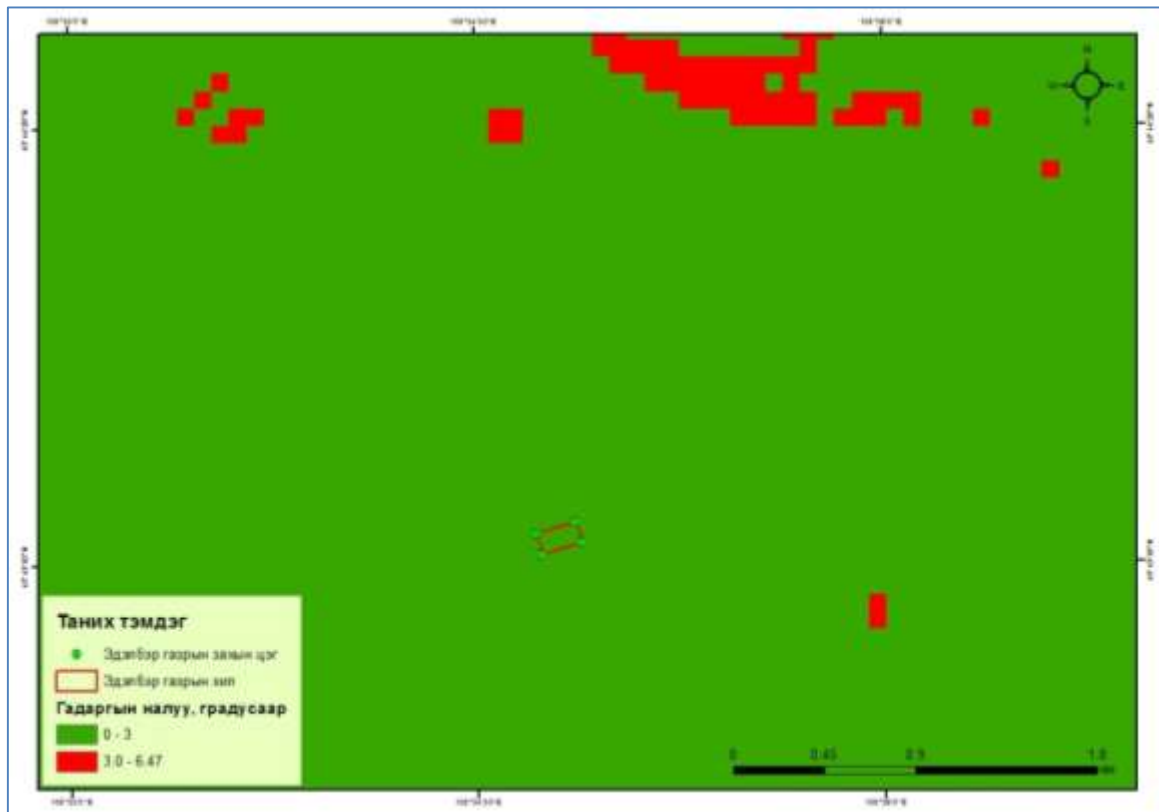
Хадан хөрсийг хучиж тогтсон бага зузаантай бор шаргал өнгийн, салхины гаралтай тоосорхог элсэн хөрс нь чийг багатай, сул нягттай илэрсэн болно. Талбайд тархсан өгөршсөн элсэн чулуу нь ан цав ихтэй нягт байдалтай бөгөөд өгөршсөн элсэн чулуунд байгалийн нягт $\rho=2.55$ гр/см³, өгөршлийн илгэлцүүр $K_{wg}=0.87$, нэг чиглэлийн шахагдалд үзүүлэх бат бөхийн хязгаар:

- Байгалийн чийгтэй үед $R_c=5-15$ МПа
- Усаар ханасан нөхцөлд $R_c=7-10$ МПа
- Сулавтар өгөршсөн хадан хөрсөнд байгалийн нягт 2.71 гр/см³, өгөршлийн илгэлцүүр $K_{wg} = 0.90$, нэг чиглэлийн шахагдалд үзүүлэх бат бөхийн хязгаар:
- Байгалийн чийгтэй үед $R_c=20-30$ МПа
- Усаар ханасан нөхцөлд $R_c>15$ МПа

Төслийн талбай нь геоморфологийн нэг төрлийн элементэд оршино. Гадаргуугийн байдал ерөнхийдөө тэгшивтэр бөгөөд урдаасаа хойшоо ялимгүй хэвгий тогтоцтой. Талбайн баруун хойд хэсгээр хадан гарш илэрч гарсан бөгөөд гуу жалга зэрэг физик геологийн үзэгдэл үйл явц хөгжөөгүй, ан цавын усгүй зэргээс үзэхэд инженер геологийн энгийн нөхцөлтэй. Судалгааны талбай нь 1480-1490 м өндөрт орших бөгөөд гадаргын хувьд тэгш тал буюу 0-3⁰ налуутай байна.

Зураг 5. Судалгааны талбайн өндөржилтийн зураг

Зураг 6. Гадаргын налуужилт

2.4. Гадаргын болон газрын доорх усны нөөц, горим, чанар

Төслийн талбайн гидрогеологийн нөхцөлийг бичихдээ “Барловорлд Монголиа” ХХК-ийн Ажилчдын хотхон төслийн Байгаль орчны төлөв байдлын үнэлгээний тайлангийн гидрогеологийн хэсгээс ашиглав. Тус тайлангийн гидрогеологийн бүлгийг бичихдээ Өмнөговь аймгийн гидрогеологийн тулгуур бүтээлүүд болон Өмнөговь аймгийн Усны аж ахуйн байгууллага, судлаачдын 1974-2007 оны хооронд нийт 33 жилийн хугацаанд хийсэн гидрогеологи-геофизикийн тайланг ашигласан гэж өгүүлжээ.

Цогтцэций сумын нутаг дэвсгэрт 1974-2007 оны хооронд гаргасан 20 гаруй цооногуудын гидрогеологийн үзүүлэлтүүдэд анализ хийж үзэхэд цооногийн дундаж гүн 97.2 м, уст үеийн дундаж интервал 68.1-83.0 м, уст үеийн дундаж зузаан 14.9 м, статистик дундаж түвшин 29.4 м, динамик дундаж түвшин 44.4 м, дундаж ундарга 2.0 л/с байна.

Судалгааны талбай орчимд байнгын урсгал болон тогтмол устай гол горхи байхгүй. Колдышева. Р.Я. нарын зохиосон гидрогеологийн 1:500000 зурагт Улаан нуур хэмээх тойрмыг “шорвог устай нуур” гэж тэмдэглэсэн байдаг. Гэвч уг тойромд сүүлийн олон жилийн туршид ус хуримтлагдаагүй байна. Энэ Улаан нуур гэдэг нь тухайн нутгийн иргэдийн нэрлэж байгаа тэрхэн хэсгийн жижиг

тойрмыг нэрлэж байгаа бөгөөд говийн Улаан нуур /Мандал-Овоо сумын нутагт байдаг/ биш юм.

Судалгааны талбайн орчимд байнгын урсгал болоод тогтмол ус байхгүй учраас гадаргын ус хуурай сайрууд болон Улаан нуурт түр хугацаанд үүсч байсан, эс үүсч байсан, хуурай сайруудаар үерийн ус урсаж юмуу, ус тогтож байсан эсэх, хэрэв ус урсаж юмуу тогтож байсан бол хэдий хэмжээний урсац, тогтмол ус үүсч байсан талаар албан ёсны ямар нэгэн мэдээ сэлт байхгүй билээ.

Тавантолгойн нүүрсний орд газрын нутаг дэвсгэр нь хэдийгээр Монгол орны ус зүйн мужлалаар “түр урсгал бүхий, горхитой муж”-д хамаарагдах боловч энэ Хүнд машин механизмын засварын цех, ажилчдын байр орчимд гадаргын ус үндсэндээ байхгүй гэж үзэж болно. Учир нь энэ талбайн эргэн тойрны 15-25 км-д цөөн тооны гар худаг, бороо ихтэй үед ус тогтдог жижиг тойром, 1.2 л/с-ээс ихгүй ундаргатай ганц нэг шанд байх бөгөөд тэдгээр нь байнгын биш устай байдаг.

Тус төсөл нь усны хэрэгцээгээ өөрсдийн эзэмшил талбайн хашаанд гаргасан гүний худгаас хангадаг. Худгийн координат: N 43° 44' 12.13" E 105° 34' 51" h=1481 м. Тус худгийн гүн 100 м, ундарга 1 л/с, усны тогтсон статик түвшин 29 м, 1-р уст үеийн байрлал 14-20 м, хоёрдугаар уст үеийн байрлал 69-99 м байна.

Тус худгаас дээж авч Газарзүй-Геоэкологийн хүрээлэнд шинжлүүлээ.

Хүснэгт 1. Засварын цехийн хашаанд байрлах гүний худгийн усны найрлага

Анион	1 дм ³ -д байгаа			катион	1 дм ³ -д байгаа		
	мг	мг-экв	мг-экв%		мг	мг-экв	мг-экв%
Cl ⁻	170.4	4.80	43.82	Na ⁺ +K ⁺	116.2	5.05	46.11
SO ₄ ²⁻	110.0	2.29	20.92	Ca ²⁺⁺	80.2	4.00	36.52
NO ₂ ⁻	0.01	0.00	0.00	Mg ²⁺⁺	23.1	1.90	17.35
NO ₃ ⁻	10.0	0.16	1.47	NH ₄ ⁺	0.0	0.00	0.00
CO ₃ ⁻	0.0	0.00	0.00	Fe ⁺⁺	0.0	0.00	0.00
HCO ₃ ⁻	225.7	3.70	33.78	Fe ⁺⁺⁺	0.05	0.00	0.02
Дүн	516.1	10.95	100.00	Дүн	219.5	10.95	100.00

Тус худгийн усны ерөнхий хатуулаг 5.9 мг-экв/дм³, исэлдэх чанар 2.88 мг/дм³, pH 7.46, ес 1335 µs/cm, tds 614 ppm байна. Шинжилгээний дүнгээс харахад химийн бүрэлдэхүүнээрээ хлорын ангийн, натри, калцийн бүлгийн, 2-р төрлийн, чанарын хувьд цэнгэгдүү, хатуувтар ус байна. Шинжилсэн химийн үндсэн үзүүлэлтүүд нь “Ундны усны стандарт MNS 900:2005”-ын шаардлага хангаж байна.

2.5. Хөрсөн бүрхэвчийн төлөв байдал, элэгдэл, эвдрэл, бохирдол

Хөрсөн бүрхэвчийн төлөв байдал

Хөрсний газарзүйн мужлалтаар (Доржготов Д., УБ 1984, 1994) судалгааны талбай нь хөрс-газарзүйн Говийн их мужийн Монголын өрнөд мужид оршино.

Гадаргын хэв шинж нь элс, сайран хучаас бүхий чулуурхаг шинжтэй. Энэ хэв шинжийн хөрс уур амьсгалын халуун, хуурай нөхцлөөс хамааран хөрсний өнгөн хэсэг дээд үеүд хүчтэй халж, ургамлын үлдэгдэл эрдэсжих явц эрчимтэй байдгаас ялзмагт давхарга тод илрэхгүй. Хатуувтар өнгөн (A_k) үе, түүний доод талын арай цайвар туяатай, илүү тод илэрч харагдана. А давхарга нь цайвар шаргал өнгөтэй байх ба нягтавттар шинжтэй. Давсны хүчилд гадаргаасаа эхэлж хүчтэй бургиж хөөсөрнө. Ялзмагийн агууламж дээд үе давхаргаас доошлох тусам багасна. Одоогоор засварын цех нь байнгын үйл ажиллагаа явуулаагүй тул нөлөөлөлд өртөөгүй хөрс болно. Бага зэргин элсэн хучаастай, хамхуул, харгана зэрэг ургамлууд голлон ургаж байгаа нь цөлөрхөг хээрийн дэд хэв шинжийг илүү түлхүү харуулж байна.

Зураг 7. Заримдаг цөлийн цайвар шаргал хөрсний зүсэлт хийсэн гадарга, зүсэлтийн зураг

Хүснэгт 2. Хөрсний морфологийн бичиглэл

Ак 0-5см	Цайвар бор хүрэн өнгөтэй, нягт сийрэг, өлөн чийгтэй, үндэс байхгүй, чулуугүй, хөнгөн шавранцар, дарь маягийн бүтэцтэй, HCL-н уусмалд буцлана, шилжилт өнгөөр аажим, шилжилтийн хил шулуун
А 5-43(46)см	Цайвар шаргал, нягтдуу, өлөн чийгтэй, үндэс байхгүй, чулуугүй, хөнгөн шавранцар, хавтанлаг бүтэцтэй, HCL-н уусмалд буцлана, шилжилт өнгөөр аажим, шилжилтийн хил сул долгиорхог
Вкар 43(36)- 70см	Цайвар шардуу өнгөтэй, нягтдуу, өлөн чийгтэй, үндэс байхгүй, чулуугүй, хөнгөн шавранцар, дарь маягийн бүтэцтэй, HCL-н уусмалд хүчтэй буцлана.

Хөрсний химийн үндсэн шинж чанар:

Энэ хэв шинжийн хөрс халуун, уур амьсгалын халуун, хуурай нөхцлөөс хамааран хөрсний өнгөн хэсэг дээд үеүд хүчтэй халж, ургамлын үлдэгдэл эрдэсжих явц эрчимтэй байдгаас ялзмагт давхарга тод илрэхгүй. Хөрсний ялзмагийн агууламж 0.3-1.08% хооронд хэлбэлзэж байгаа бөгөөд гүндээ хамгийн бага агууламжтай 0.3% байна. Доод үеүдэд харьцангуй ихсэж 1.08% болж байна. Хөрсний бүх үе давхаргууд гадаргаасаа эхэлж давсны хүчилд сулаас хүчтэй рүү буцлаж байгаа бөгөөд энэ нь ийм төрлийн хөрсний нийтлэг шинж юм. Хөрсний урвалын орчин 8.8-9.2 буюу шүлтлэг шинжтэй, шингээх багтаамж дунд зэрэг кальци, магнийн ион зонхилсон, цахилгаан дамжуулах чадвар муу, давсны хэмжээ бага, шим тэжээлийн бодисууд (100 гр хөрсөнд 0.6-11 мг-экв) бага байна. Хөрсний органик агууламжийн хувьд хүчтэй өөрчлөлтгүй байна. Хялбар уусах давсны агуулга нийт үе давхаргад бага бөгөөд үржил шимээр тааруу хөрсний бүлэгт багтана.

Хөрсний ширхэгийн бүрэлдэхүүний онцлог шинж: Ширхэгийн бүрэлдэхүүнд хөнгөн шавранцар, элсэнцэр хэсэг зонхилох бөгөөд зүсэлтийн доод хэсгээр сайр чулуу их тохиолдоно. Задлан шинжилгээний дүнгээс харахад элсэнцэр механик бүрэлдэхүүн хөрсний бүх үе давхаргуудад зонхилж байгаа (9.2-8.8%) бөгөөд физик шаврын эзлэх хэмжээ бүх үе давхаргуудад бараг ижил хэмжэтэй байна. 0.01 мм хэмжээтэй шаврын агууламж хэдийгээр харьцангуй үзүүлэлттэй байгаа боловч түүнээс том хэмжээтэй 0.01-0.005 хэмжээтэй тоосны эзлэх хувь элс, шавраас их агууламжтай байна. Доод давхаргуудад 30-50% нь үйрмэг чулуутай. Чулууны нийт массын 60% нь сайр, жижиг хэмжээтэй мөлгөржөөгүй чулуу зонхилж байна. Иймээс энэ хөрс нь элсэнцэр, хөнгөн шавранцар механик бүрэлдэхүүн зонхилсон хөрс болно.

Хөрсний бохирдолт

Судалгааны талбайд тус компанийн Хүнд машин механизмын засварын цех, ажилчдын байрын үйл ажиллагаатай холбоотой хөрсний эвдрэлийн ул мөр төдийлөн их биш байна. Барилга байгууламж барьсантай холбоотойгоор хөрсөн бүрхэвч дарагдсан байна. Машин механизмын тос, масло хадгалалт болон солих үйл ажиллагаатай холбоотойгоор хөрсөнд химийн болон механик бохирдлууд түгээмэл ажиглагдана.

Засварын цехийн эзэмшлийн талбайн хөрс хүнд металлаар бохирдсон эсэхийг хөрсний өнгөн үе, давхаргуудаас авсан дээжинд хийсэн бөгөөд хөрсний бохирдолтын дээжлэлтийн үр дүнг Монгол улсын стандарт хэмжээ (MNS 5850:2008)-тэй харьцуулан дүгнэлээ.

Шинжилгээний дүнгээс харахад тус засварын цех, ажилчдын байрын хашаанаас авсан дээжинд хийсэн хөрсний хүнд металлын шинжилгээгээр хүнд металлын агууламж стандарт хэмжээнээс даваагүй байна.

2.6. Ургамлан бүрхэвч

Энэ газар нутаг нь ургамал газарзүйн мужлалтаар хувьд Евразийн хээрийн их муж, Дорнод говийн цөлийн хээрийн тойргийн Цогтцэцийн районд хамрагдаг.

Өмнөговь аймгийн Цогтцэций сумын нутагт орших “Барловорлд Монголиа” ХХК-ийн хүнд машин механизмын засварын цехийн талбайн ургамлан нөмрөгт судалгаа хийж, төлөв байдал, ургамалжлын хэв шинжүүдийг тогтоох бичиглэл хийсэн. Цогтцэций район нь цав толгод уулс зонхилсон харьцангуй үнэмлэхүй өндөр 1400-1700м (заримдаа 1900м ч хүрнэ) нутаг юм. Бэсрэг уулсуудын дунд богиновтор нурууд, Цэций уул, Баян-Овоо, Зогдор уул, Их шанхай зэрэг тусгай оргил цухуйж байдаг. Гэвч цав толгодын хоорондох хөндий, тэгш газар хувийн жингээр илүү юм. Хотгор хонхор харьцангуй цөөн. Энэ районд баглуур–монгол өвст чулуурхаг цөлийн хээр ихээхэн түгээмэл тааралдана. Мөн нам хөндийрүү бударгана-монгол өвст хээрт шилждэг хазаар өвс-монгол өвст, таана-монгол өвст хээр ч элбэг. Хөндийн ёроол, сайр дагуу ба хонхор хотсын захаар дэрс ихтэй.

Судалгааны талбайн эргэн тойронд ургамал нөмрөгт өөрчлөлт орсон. Ургамлын арвийн үнэлгээний хувьд дэд зонхилогч ургамлууд нь сор¹, бусад зүйл ургамлууд нь sp-sol үнэлгээтэй байна. Ерөнхий тусгаг бүрхэцийн ихэнх хувийг олон наст өвслөг ургамлууд бүрдүүлж, тэдгээрийн 2-р ташингын сөөгөнцөрлөг ургамлын хагд ба борог өвс бүрдүүлж байлаа. Ургамлын ташинга үүсгэх байдлаар нь үзвэл сөөг, сөөгөнцөр сөөгөнцөрлөг ургамал дээд дэд, олон наст өвслөг, ургамал дунд дээд, өнгөрсөн жилийн борог өвс, хагд (найлзуурууд) доод дэд ташингийг бүрдүүлж байна.

Зураг 8. Төслийн талбайн өнөөгийн төрх байдал

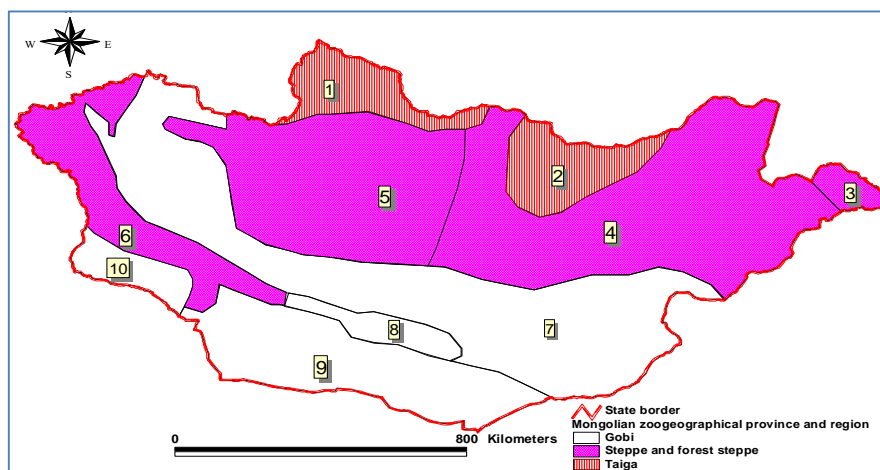
Хялгана-алаг өвст бүлгэмдэл

Судалгааны талбайд хялгана–алаг өвст бүлгэмдэл тархах бөгөөд бүлгэмдэлийн зонхилогч зүйл нь *Stipa gobica*-говийн Хялгана, *Ajanía achileoides*-төлөгчдүү Боролзой. *Cleistogenes squarrosa*-дэрвээн Хазаар өвс, *Caragana leucophloea*, *Caragana stenophylla* ургамлууд бүрдүүлж байна. Үүний зэрэгцээ *Artemisia rectinata*-өмхий Шарилж, *Eragrostis minor*-бага Хургалж, *Chloris virgata*-саваан Булган сүүл, *Setaria viridis*-ногоон Хоног будаа, *Carex duriuscula*-ширэг Улалж зэрэг ургамлууд зонхилон ургасан. Энэхүү бүлгэмдлийн өнөөгийн төлөв байдал дунд зэрэг доройтолд орсны улмаас уг бүлгэмдэл флорын баялагаараа ядмаг болсон байна. Тухайн бэлчээрт доройтлыг илэрхийлэгч ургамлууд зонхилсон байна. Бэлчээрийн төрлийн дундаж өндөр 30см, ерөнхий тусгаг бүрхэц 43 хувь, зонхилогч болон дэд зонхилогч зүйл ургамлууд сор1 арвийн үнэлгээтэй. Судалгааны талбайн 3 га талбайг бүрдүүлж байна. Бэлчээрийн ургац 200-300кг/га байх ба түүний 50%-ийг үетэн, 25-30%-ийг төлөгчдүү Боролзой эзлэнэ.

2.7. Амьтны аймаг

Өмнөговь аймаг Төв Азийн их говь цөлийн бүсэнд оршино. Төслийн талбай орчмын газар нутаг нь амьтны газарзүйн мужлалын хувьд Хойд говийн тойрогт хамаарна (А.Г.Банников 1954).

Судалгааны талбайгаас зүүн өмнө алсад Цогтцэций уул түүний салбар толгод, хойд хэсэгтээ Цанх, Цогтцэцийн намхан бор толгод үргэлжилнэ. Цэций уулын арын сайр садаргаар ихээхэн хэрчигдсэн харгана, буйлст, хайрга чулуурхаг зарим хэсэгт хужир мараа бүхий дэрс, түнгэт хотгортой хур тунадас элбэг үед ус ундрагатай байдаг онцлогтой.

Тайлбар: 1. Хөвсгөл орчмын тойрог 2. Хэнтийн тойрог 3. Баруун Хянганы тойрог 4. Монгол дагуурын тойрог 5. Хангайн тойрог 6. Баруун хойд Монголын тойрог 7. Хойд говийн тойрог 8. Говь-Алтайн тойрог 9. Алтайн өвөр говийн тойрог 10. Баруун говийн тойрог

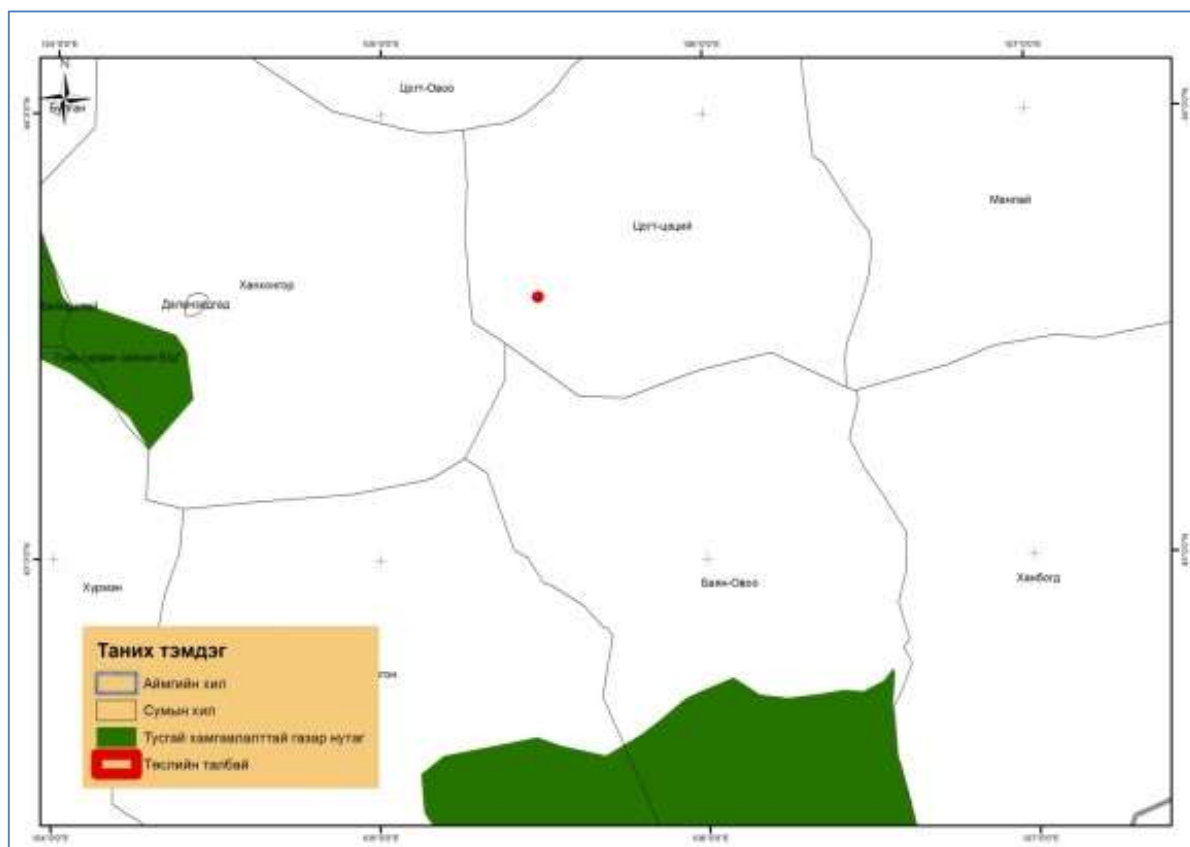
Зураг 9. Амьтны аймгийн газарзүйн мужлал

Хээрийн судалгаа болон урд өмнө хийсэн судалгаа, ном бүтээлээс магадлахад судалгааны талбай, Цэций уул орчимд 7 багийн 29 зүйлийн хөхтөн амьтад байршин нутагладаг болохыг тогтоолоо.

Амьтан ургамлын ховордсон зүйлийг олон улсын хэмжээнд худалдаалах тухай конвенцын I хавсралтад (хулан адуу), II хавсралтад орсон (аргаль хонь, шилүүс мий, мануул мий, саарал чоно) 5 зүйл байгаа нь төслийн үйл ажиллагааны үед хууль бус агнууртай тэмцэх, сурталчилгаа хийхэд анхаарах шаардлагатай болно. Энд дурьдсан хулан адуу нь энэ нутагт 10-аад жилийн өмнө хэвийн байршин нутаглаж байсан боловч уул уурхайн нөлөөгөөр Монгол орны тархац нутаг нь энэ хэсгээр тасархайтан маш ховордсон. Гэхдээ онцгой нөхцөлд нүүдэл шилжилт хийх үедээ энэ нутгаар дайран өнгөрөх, түр байрших боломжтой тул тухайн үед хамгаалах арга хэмжээ авах төлөвлөлт хийх шаардлагатай. Мөн Цэций уулан дахь аргаль хонь, янгир ямаа дайжин тоо толгой цөөрч байгааг онцгой анхаарч хамгааллын биотехникийн арга хэмжээ төлөвлөх шаардлагатай байна. Бусад зүйлүүд нь идэш тэжээл бологч мэрэгчтэн ховордсон нөхцөлд дайжин өөр нутагт шилжих боловч мөн нүүдэл шилжилт хийх үедээ тохиолдох магадлалтай.

2.8. Тусгай хамгаалалттай газар

Судалгааны талбай нь тусгай хамгаалалттай газар нутгаас хол зайтай оршдог. Хамгийн ойр орших тусгай хамгаалалттай газар нутаг нь талбайгаас баруун тийш 88 км-т “Говь гурван сайхан” байгалийн нөөц газар, зүүн хойш 135 км-т “Загийн-Ус” байгалийн нөөц газар юм.

Зураг 10. Судалгааны талбай орчмын тусгай хамгаалалттай газар нутгийн байршил

2.9. Нийгэм-эдийн засгийн нөхцөл

Төсөл хэрэгжиж буй талбай нь Цогтцэций сумын Сийрст багт харьяалагддаг. Сийрст баг нь 1238 хүн амтай, 327 өрхтэй. Үүнээс хүйсээр нь авч үзвэл 658 эрэгтэй, 580 эмэгтэй. 56 өндөр настан байгаагаас 14 нь эрэгтэй, 42 нь эмэгтэй байна.

Малтай 128 өрхийн 408 хүн ам байдаг. Үүнээс малчин 68 өрхийн 217 хүн байдаг. 27974 толгой малтай.

Хүснэгт 3. Номгон багийн хүн ам, мал аж ахуйн зарим үзүүлэлтүүд, 2018 он

Газар нутаг мян.га	Нийт өрх		Үүнээс						Малын тоо	Үүнээс				
			малтай өрх		үүнээс малчин өрх		малгүй өрх			тэмээ	адуу	үхэр	хонь	ямаа
	тоо	хүн ам	тоо	хүн ам	тоо	хүн ам	тоо	хүн ам						
437246	327	1238	128	408	68	217	199	830	27974	5343	1589	1683	6335	13024

3 ТӨСЛИЙН ГОЛ БОЛОН БОЛЗОШГҮЙ НӨЛӨӨЛӨЛ

Засвар, техник үйлчилгээний хэсэгт 1 хоногт 1-3 машин, 7 хоногт 15-20 тээврийн хэрэгсэл болон хүнд машин механизмд хөдөлгүүрийн тос солих, явах эд ангийн засвар, хөдөлгүүрийн засвар, оношлогоо ба бусад үйлчилгээг үзүүлдэг.

17 х 20.5 м буюу 3485 м² талбайд байрлах ба энд машин механизм, тоног төхөөрөмжийн засвар үйлчилгээ, оношлогоо, тос тосолгоо, задлах, угсрах гол үйл ажиллагаа явагдана.

“Эко Хайрхан” ХХК-ийн мэргэжилтэн, экспертүүд хээрийн судалгааны ажлыг нөлөөллийн бүсийн дотор хийж гүйцэтгэв /Хээрийн судалгааны үр дүнг тус төслийн байгаль орчны төлөв байдлын үнэлгээний тайлангаас үзнэ үү/.

Хүснэгт 4. Байгаль орчны шинжилгээ

№	Байгаль орчны шинжилгээ хийх асуултууд	Тийм	Үгүй
Ландшафтын бүрдэл хэсэг болон усан орчин, химийн бодисын хэрэглээний нөлөөлөл			
1	Газрын гадаргын хэв шинжид гарах өөрчлөлт	+	
2	Газар ашиглалтын өөрчлөлт	+	
3	Төсөл хэрэгжүүлэх зориулалтаар усны нөөцийг ашиглах эсэх	+	
4	Гадаргын болон газрын доорх усны нөөцийн хомсдол үүсэх эсэх		+
5	Үл нөхөн сэргэх болон байгалийн ховор нөөц, баялгийг ашиглах эсэх		+
6	Тухайн төслийг хэрэгжүүлэх хүрээнд хүний эрүүл мэнд, байгаль орчинд хор хөнөөлтэй химийн бодис, материалыг ашиглах, хадгалах, тээвэрлэх, устгах үйл ажиллагаа явагдах эсэх	+	
7	Тухайн төслийг хэрэгжүүлэх хүрээнд хүний эрүүл мэнд, байгаль орчинд хор хөнөөлтэй химийн бодис, материалыг үйлдвэрлэх үйл ажиллагаа явагдах эсэх		+
8	Төслийн барилга байгууламжийг барьж байгуулах, төсөл хэрэгжүүлэх болон хаалтын үе шатанд хатуу хог хаягдал гарах эсэх	+	
9	Төслийн барилга байгууламжийг барьж байгуулах, төсөл хэрэгжүүлэх болон хаалтын үе шатанд шингэн хаягдал /бохир ус/ гарах эсэх	+	
Орчны бохирдол			
10	Хөдөлгүүрийн хөргүүрийг солих үед хөргөгч шингэн алдагдах эсэх	+	
11	Дугуйны хаягдал үүсэх эсэх	+	
12	Ашигласан тосыг тусгай зориулалтын талбайд хадгалдаг эсэх		+
13	Ашигласан тосыг шатаадаг эсэх		+
14	Хаягдал тосны шүүлтүүрийг дахин ашигладаг эсэх		+
15	Дугуй, ашигласан тос, тосны шүүлтүүр гэх мэт хаягдлыг талбай дээр нь устгадаг эсэх		+
16	Аккумуляторын хаягдлыг талбайд дээр устгадаг эсэх		+
17	Аюултай шинжтэй хог хаягдлыг Монгол улсын Засгийн газрын 264-р тогтоолын дагуу ангилан ахуйн шинжтэй хог хаягдлаас		+

	тусад нь хадгалдаг эсэх		
Эрсдэлийн үнэлгээ			
18	Хүний эрүүл мэнд, аюулгүй байдалд үүсэх эрсдэл	+	
19	Байгаль орчинд үүсэх эрсдэл	+	

4 БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТУХАЙН ЖИЛИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ

Байгаль орчин-эдийн засаг

Энэхүү төслийн үйл ажиллагаа нь МУ-ын ЗГ-ын мөрийн хөтөлбөр, Бүс нутгийг хөгжүүлэх бодлого, засаг захиргааны нэгжийн хөгжлийн хөтөлбөр, эдийн засгийн өсөлтийг дэмжих, ядуурлыг бууруулах стратегийн баримт бичигт тусгагдсан үзэл баримтлалыг хэрэгжүүлэхэд зохих хувь нэмрээ оруулна. Улс орны эдийн засагт дараах хэлбэрээр хувь нэмэр оруулна.

- Ашгийн татвар
- Хүн амын орлогын албан татвар
- Нийгмийн л шимтгэл
- Газар ашигласны төлбөр
- Ус ашигласны төлбөр
- Байгалийн нөөц баялаг ашиглахгай холбогдох татвар, төлбөрүүд

Мөн байгаль орчныг хамгаалах зардлыг жил бүр үндсэн үйл ажиллагааны төсөвт тусгаснаар БОХТ ба ОХШХ-т тусгагдсан арга хэмжээнүүд хэрэгжинэ.

Байгаль орчин-удирдлага зохион байгуулалт

Төсөл хэрэгжүүлэгч “Барловорлд Монголиа” ХХК нь байгаль орчны мэргэжилтэн эсвэл мэргэжлийн байгууллагатай гэрээлэн ажиллана. Ингэснээр байгаль орчны календарьчилсан төлөвлөгөө гаргаж, байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлж, хэрэгжилтийн үр дүн, тайланг компанийн удирдлага, байгаль орчныг хариуцсан бүх шатны төр, захиргааны байгууллагын өмнө хариуцан ажиллах үүрэг хүлээнэ.

Байгаль орчны бодлого, зорилго

“Барловорлд Монголиа” ХХК нь экологи-эдийн засгийн тогтвортой хөгжлийн бодлогын хүрээнд байгаль орчныг хамгаалах үйл ажиллагаандаа мөрдөн хэрэгжүүлэх байгаль орчны бодлогоо дараах хэлбэрээр тодорхойлсон.

- Компанийн бүхий л үйл ажиллагаанд байгаль орчныг хамгаалах асуудал нь чухал ач холбогдолтой байна.
- Байгаль орчныг хамгаалах үйл ажиллагааг тасралтгүй хэрэгжүүлэх, байгаль орчны үзүүлэлтүүдийг сайжруулах, бохирдлоос урьдчилан сэргийлэх, байгаль орчинд учруулах нөлөөллүүдийг хүрч болох хамгийн бага түвшинд байлгахгаар хянана.
- Компаний байгаль орчны бодлого, зорилт, хэрэгжилт, тэдгээрийн үр дүнг олон нийтэд ил тод, нээлттэй, хүртээмжтэй байна.

4.1. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө

Төслийн үйл ажиллагаанаас үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах, түүнээс урьдчилан сэргийлэх үүднээс дараах арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.

Байгаль орчныг хамгаалах арга хэмжээ	Хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн үнэлгээ, мян.төг	Нийт зардал, мян.төг	Баримтлах хууль, журам, стандарт
Аюултай хог хаягдал болон ахуйн хог хаягдал түр хадгалах цэгийн доорх хатуу хучилттай болгох	Газрын доорх ус, хөрсний чанар	м ²	9	15	135	Хөрс хамгаалах, цөлжилтөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хууль, Усны тухай хууль
Шатах тослох материалын бохирдлоос урьдчилан сэргийлэх, бохирдсон үед бохирдлын шүүж авах иж бүрэн багаж хэрэгсэлийг засварын төвийн байранд байршуулах	ШТМ-иар хөрс, ус бохирдох	Иж бүрэн	1	-	-	Хөрс хамгаалах, цөлжилтөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хууль, Усны тухай хууль
Нийт зардал, мян.төг					135.0	

4.2. Орчны тохижилт, цэцэрлэгжүүлэлтийн төлөвлөгөө

№	Орчны тохижилт, цэцэрлэгжүүлэлтийн зорилт	Нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар хэмжээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, мян.төг	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг
1		500ш мод тарих		ш	500	1.5	1250.0	5, 10 сар	Хөрс хамгаалах, цөлжилтөс сэргийлэх тухай хууль, Газрын тухай хууль Тэрбум мод үндэсний хөдөлгөөн
2	- Тэрбум мод үндэсний хөдөлгөөн - Эзэмшил талбайн 10%-аас доошгүй талбайд ногоон байгууламж бий болгох	Тарьсан мод, сөөгийг арчилж ургуулах, зүлэгжүүлэх	Өөрийн эзэмшил талбайд	ш	500	1.0	300.0	5-10 сар	
3	Нийт, мян.төг						1550.0		

4.3. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө

№	Хог хаягдлын ангилал	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, мян.төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг
2	Ердийн	Үйл ажиллагаанаас гарч буй хог хаягдлыг боломжит бүх төрлөөр ангилан хадгалж байх. - Төмрийн хаягдал - Цаасны хог хаягдал - Хуванцар хаягдал - Тостой хаягдал - Ерөнхий хаягдал - Хоол хүнсний хаягдал - Шатах тослох материалын хаягдал	Бүх хог хаягдал	-	-	-	-	Тогтмол	Хог хаягдлын тухай хууль
3		Энгийн хог хаягдлыг ТҮК-тай гэрээгээ сунган гэрээний дагуу зайлуулж байх	Хог хаягдлын хуримтлал	Удаа	-	12	Гэрээний дагуу	Сар бүр	Хог хаягдлын тухай хууль MNS 5344:2011
4		Ахуйн бохир усыг “Ухаа худаг” ХХК-тай байгуулсан гэрээний дагуу зайлуулж байх	Шингэн хог хаягдал	Удаа	-	4	Гэрээний дагуу	Сар бүр	Хог хаягдлын тухай хууль
5		Хоол хүнсний хаягдлыг бокаши бордоо болгох	Хөрс бохирдох	Иж бүрэн	44.0	1	44.0	2-р улирал	Хог хаягдлын тухай хууль

6		Ашигласан тос түр хуримтлуулах битүүмжлэл сайтай, агууржуулалтын системтэй сав байрлуулах	Хөрс бохирдох	ш	-	2	Ашигласан боошиг байж болно	1-р улирал	
7	Аюултай хог хаягдал	Хаягдал аккумулятор, тос, тосолгооны материал, тостой даавуу гэх мэт аюултай хог хаягдлыг УБ хотод төв оффист хүргүүлэн мэргэжлийн байгууллагаар устгуулах	Аюултай хог хаягдлын нөлөөлөл	удаа	Гэрээний дагуу	4	Гэрээний дагуу	Улирал бүр	Хог хаягдлын тухай хууль
	Нийт, мян.төг						44.0		

4.4. Орчны хяналт, шинжилгээний хөтөлбөр

Тухайн төслийг хэрэгжүүлснээс үүдэн байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг тухай бүр илрүүлэх, бууруулах, арилгах зорилгоор байгаль орчны төлөв байдал, шинээр үүсэн бий болсон нөхцөл байдалд ажиглалт, хяналт явуулах үйл ажиллагааны удирдамжийг “орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр” гэнэ.

Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	Байршил	Хугацаа ба давтамж	Нэгжийн өртөг, мян.төг	Нийт зардал, мян.төг/жил	Баримтлах стандарт ба арга, аргачлал
Агаарын чанар	Тоосонцор: TSP, PM2.5, PM10 SOx NOx COx Дуу шуугиан	- Засварын цех - Засварын газрын хашаа - Ажилчдын байр	Жилд 1 удаа	-	Өөрийн багажаар	MNS 4585:2016 Агаарын тухай хууль Агаарын бохирдлын төлбөрийн тухай хууль
Хөрсөн бүрхэвч	- Агрохими - Хүнд металл /Pb, Cd, Hg, As, Cr,.../ - Нефтийн бүтээгдэхүүн - Бактереологи	- Хаягдал тос хадгалах талбай - Засварын талбай	Жилд 1 удаа	55.0	110.0	MNS 5850:2008
Ус	- Хүнд металл - Анион, катион - Бактереологи	- Худгийн ус	Жилд 1 удаа	96	96.0	MNS 900:2018 Усны тухай хууль
Нийт зардал, мян.төг					206.0	

4.5. Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө

№	Төлөвлөсөн арга хэмжээ	Урьдчилсан төсөв, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хуваарь, сар												Хариуцсан албан тушаалтан	Тайлбар	
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
1	Тухайн жилийн БОМТ-г БОАЖЯ-р батлуулах	-														БО-ы мэргэжилтэн	БОНБУ-ий тухай хууль
2	Тухайн жилийн БОМТ-ний хэрэгжилтийн тайланг Өмнөговь аймгийн БОГ-т хүргүүлж, дүгнүүлэх	-														БО-ы мэргэжилтэн	БОНБҮТ хууль, БОАЖ-ын сайд А/618
3	Ус ашиглуулах дүгнэлтийг Өмнөговь аймгийн байгаль орчны газраар гаргуулах	50														БО-ы мэргэжилтэн	Усны тухай хууль
4	Сумын ЗДТГ-тай Ус ашиглах гэрээ байгуулах, эрхийн бичиг авах	-														Захирал	Усны тухай хууль
5	Байгаль орчныг хамгаалах, хог хаягдлыг бууруулах, хөдөлмөр хамгаалал, галын аюул, осол эрсдлийг бууруулах сургалтыг зохион байгуулах	50.0														БО-ы мэргэжилтэн	Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль
6	Нийт зардал, мян.төг	100.0															

4.6. Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжилтийг нөлөөлөлд өртөгч оршин суугчид, оролцогч талуудад тайлагнах хуваарь

Төсөл хэрэгжүүлэгч нь төслийн үйл ажиллагаанаас байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг хамгийн бага түвшинд байлгах, байгаль орчны бохирдлоос сэргийлэх, ажилчид, орон нутгийн иргэд болон бусад сонирхогч талуудад төслийн байгаль орчны бодлого үйл ажиллагааг нээлттэй болгох, ажил хэрэгч харилцааг дэмжих үүднээс төслийн БОМТ, түүний хэрэгжилтийг оролцогч, сонирхогч талуудад тайлагнан, хэлэлцүүлнэ. Тус хэлэлцүүлгийг жил бүр 10-р сард зохион байгуулах ба тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайланд хэлэлцүүлгийн үр дүнг оруулна.

№	БОМТ, БОМТ-ний хэрэгжилтийг тайлагнах оролцогч талууд	Тайлагнах хэлбэр	Мэдээний агуулга	Зохион байгуулах хугацааны тов	Тайлагнах зардал, мян.төг	Хариуцан зохион байгуулах албан тушаалтан	Зохион байгуулах газар
1	Төслийн талбайн ойролцоох иргэд болон төсөл хэрэгжиж буй баг, сонирхогч талууд, засаг захиргааны ажилчид	Цаасан болон presentation хэлбэрээр тайлагнах, хэлэлцэх	Үйл ажиллагааны талаарх мэдээлэл, төслөөс БО болон нийгэм эдийн засаг, хүний эрүүл мэндэд үзүүлсэн эерэг, сөрөг нөлөөлөл, түүнийг бууруулах багасгах чиглэлээр хийсэн арга хэмжээ, байгаль хамгаалах чиглэлээр хийсэн ажлын тухай	10 сард	50.0	Захирал, менежер, БО-ы мэргэжилтэн	Цогтцэций сум, Сийрст баг
2	БОМТ-ий биелэлтийг аймгийн БО-ы газраар дүгнүүлэх	3% хэвлэмэл болон цахим хэлбэрээр	Тухайн жилийн БОМТ-ий хүрээнд, мөн байгаль хамгаалах чиглэлээр хийсэн нэмэлт ажлуудын тухай	11 дүгээр сарын 1	-	Захирал, менежер, БО-ы мэргэжилтэн	Өмнөговь аймгийн БОАЖГ
3	Нийт зардал, мян.төг				50.0		

Хүснэгт 5. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө хэрэгжүүлэх зардал

№	Арга хэмжээ	Зардал, мян.төг
1	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө	135.0
2	Орчны тохижилт, цэцэрлэгжүүлэлтийн төлөвлөгөө	1550.0
3	Хог, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	44.0
4	Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	100.0
5	Орчны хяналт шинжилгээ	206.0
6	Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг нөлөөллийн бүсэд оршин суугчдад тайлагнах	50.0
	Нийт зардал, мян.төг	2085.0

5 ДҮГНЭЛТ

Өмнөговь аймгийн Цогтцэций сумын нутагт орших “Хүнд даацын машин механизмын засвар, үйлчилгээний төв” төслийн 2021 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг 2018 онд батлагдсан Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний тайлан болон үйл ажиллагааны төлөвлөгөөтэй уялдуулан хийж гүйцэтгэв. 2023 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний нийт зардал 2085.0 мян.төг (хоёр сая наян таван мянган төгрөг) болно.